

ПРОГРАМА ВІДЗНАЧЕННЯ

Дня пам'яті Леоніда Тереховича – 22 серпня 2017 року

м. Сновськ

Сновська центральна бібліотека

10.30 – 11.10

- ❖ Перегляд документального фільму про Леоніда Тереховича.

с. Кучинівка

Кучинівський сільський клуб

12.00 – 14.00

- ❖ Літературно-музична композиція «Тут земля – України, що лише розквітає під грозами».
- ❖ Підведення підсумків поетичного конкурсу патріотичної тематики пам'яті Л. Тереховича «Ми – великий народ. І пора почуватись великими!».
- ❖ Ознайомлення з виставкою публікацій творів Л. Тереховича та матеріалів про нього.

Покладання квітів на могилу поета та до пам'ятної дошки на будинку, в якому жив і помер Леонід Терехович.

Сценарій проведення Дня пам'яті Леоніда Тереховича

Оформлення сцени: прапор України, портрет Леоніда Тереховича, квіти, столик для ведучих і читців, на якому букетик чорнобривців та книжка поета.

Ведучий: Доброго дня, шановні присутні. Вітаємо вас в День пам'яті поета-земляка Леоніда Тереховича. Сьогодні ви матимете змогу разом з нами перегорнути сторінки його життя та почути його поезію.

Літературно-музична композиція «Тут земля – України, що лише розквітає під грозами»

(Учасники дійства сидять за столиком на сцені, піднімаючись, читають вірші)

- Мирослав Скорик «Мелодія», скрипка
- Вірші Леоніда Тереховича у виконанні учасників театрального колективу РБК «Муза»:
  - «Тут земля – України, що пізнала і радість і тугу»
  - «Шануймося люди, бо ми того варті»
  - «Діоген»
  - «Закоханий в безмежний білий світ»
  - «За сторіччя зросла на кістках, на сльозах»
- Франц Шуберт «Аве, Марія», скрипка

Ведучий: Цього дня, 25 років тому, перестало битися серце Леоніда Тереховича.

Вшануємо пам'ять поета хвилиною мовчання.

Ведучий: Л. Терехович народився в сім'ї вчителя мови і літератури Никифора Якимовича у с. Кучинівка тоді Щорського району Чернігівської області 26 березня 1941 року. Незважаючи на бідність, в сім'ї була невеличка бібліотека, шанували книжки. Уже у п'ять років Леонід умів читати, вчив напам'ять вірші. До школи пішов у 1948 році і до дев'ятого класу включно, навчався на «відмінно», брав активну участь у художній самодіяльності. У старших класах редагував шкільну стіннівку. Тут і проявився його поетичний дар.

Тяга батька до випивки приводила до сварок і бійок в сім'ї. Згодом батько зовсім її покинув.

Складні обставини в сім'ї вплинули на навчання Леоніда. Десятирічку він закінчив у 1958 році непогано, але не «відмінно». Деякий час працював у колгоспі, потім –завідувачем клубом. Згодом – служба в армії. І скрізь не пориває з поезією.

У 1963 році районна газета друкує його сповнений оптимізму вірш «Возвращение солдата».

Читець:

Возвращение солдата

Давно ль, покинув дом родной,
Любимый край, что с детства мил,
С мешком солдатским за спиной
Солдат на службу уходил.

И вот он нынче снова здесь
И новый путь ему открыт,
Одним желаньем полон весь
Идет он строить и творить.

Сильней стремление вдвойне
Сломить противников своих,
Но не штыком,
Не на войне,
А в схватке будней трудовых.

Ведучий: Після служби в армії Леонід робить спробу вступати до Московського університету і отримує перший удар несправедливості – через відсутність запису про сплату членських внесків у комсомольському квитку у нього не прийняли документів. Він завербувався на роботу до Казахстану. 21 грудня 1963 року районна газета друкує його вірш «Возвращение».

Читець:

Возвращение

Клубясь кудрявыми начёсами,
то посветлей, то потемней, –
дым поездов
стоит над Щорсом,
над первой станцией моей...
Отсюда в неизвестный поиск,
гудками оглушив вокзал,
отправился мой первый поезд
куда-то в путь...
Куда? – не знал,
не знал я,
что на перепутье
в слепом волнении дорожном
свой поезд
глупо перепутал
и сел на противоположный.
Меня тот поезд
увёз дорогою ошибок.
Поверьте,
было нелегко...
Но что свершилось,
то свершилось...
Остались в сердце те года
глухою болью,
если вспомнишь...

А жизнь –
в движении всегда –
уже спешила мне на помощь;
сорвала с обжитого места
и бросила в простор дорог,
в иную даль и неизвестность
труда, учений и тревог;
учила жить потяжелее,
минуты не теряя зря,
и мыть полы,
и рыть траншеи,
и по уставу козырять;
морозила колючим снегом
и суховеем жгла степным,
и сделала совсем иным, –
не лишним,
нужным человеком.
И вот сейчас,
сойдя с вагона,
стою на узкой полосе
бетона
щорского перрона,
объездив пол-СССР.
И чувствую: до боли дорог
как дома отчего порог,
нам маленький уютный город,
начало всех моих дорог.
А мимо
радостно идут,
в далёкий путь спеша впервые,
восторженные на виду,
уже другие, молодые...
Им все пути открыты
настежь,
но что они в пути найдут:

иль ожидаемое счастье,
или нежданную беду?..
...Вытягиваясь в знак вопроса
над лабиринтами путей,
дым поездов
стоит над Щорсом, –
над первой станцией моей.

Ведучий: Протягом наступних п'яти років у пошуках доброго заробітку та романтики побував у багатьох місцях Середньої Азії, Сибіру та Крайньої Півночі. А потім з трьома карбованцями в кишені і пристрасно до спиртного повернувся до рідного села. У 1967 році з'являється вірш «Вопрос из легенды», в якому ще молодий поет висловив своє життєве кредо.

Читець:

Вопрос из легенды

Если гром гремит,
если буря ревет,
и дорога становится всё трудней,
и пугаются люди идти вперёд, –
что я сделаю для людей?
Если чёрная пропасть
бед и страданья
ждёт впереди,
загорится ль
бессмертное сердце Данко
в моей груди?..
Я не знаю,
смогу ли на это ответить
когда-нибудь...
Я не знаю,
моё ли сердце осветит
трудный путь...

Но если трусость
осилит меня,
и я отрекусь от подвига,
вырву сердце,
в котором не будет огня,
и брошу его
людям под ноги!

Ведучий: У Кучинівці Леонід Терехович знову працює завклубом, потім здобуває і професію кіномеханіка та починає обслуговувати кіноустановку. Леонід добре помічає несправедливість життя. Особливо його дратує поділ людей на першосортних і другосортних.

Тверезим – терпів, а коли був напідпитку, вступав у дискусії. Ось так у 1968 році його суперечка з парторгом закінчилась бійкою і першою судимістю на один рік. Повернувся з місць позбавлення волі через півроку і продовжив роботу кіномеханіком. Саме в ці роки він плідно працює як поет. Посилає вірші до редакції газет, та друкувати його не хочуть – судимість на перешкоді.

Читець:

Влекло к стихам недаром,
писал с душевным жаром
и не мечтал о славе,
не кланялся рублю.
Меня же упрекали божьим даром:
зачем его так попусту гублю?
Тогда собрал стихов я кипу целую
и разослал от Щорса до Москвы...
И сразу слышу: а с какою целью?
что – лезешь выше?.. набиваешь цену?..
иль капашь на хилые мозги?

Ведучий: Та доля поета різко змінилася. 1972 рік – Леоніда Тереховича було засуджено «за наклепи на радянську дійсність» на два роки суворого режиму, бо він написав листа до радіостанції «Свобода». Його записні книжки і зошити з віршами були вилучені.

Повернувся з ув'язнення у 1974 році. Нова бійка – і новий судовий процес у 1975 році. Вирок – 5 років суворого режиму. Повернувся у 1980 році, працював кіномеханіком. Матері вже не було, в будинку залишився сам. Так прожив до 1988 року. А тут сварка з продавцем і, як результат, відправка в ЛТП. У 1990 році повернувся знесилений, хворий, додому. Звернувся за допомогою до лікаря, а його відправили в психлікарню! 14 жовтня 1990 року з'являється його вірш.

Читець:

Тягар

Покотилося серце,
мов з гори каменяка,
десь упало в багно...
Промовчу і не видам ні слова, ні звука, –
помирать все одно.
Промовчу,
тільки губи кромсаю зубами, –
не зайтись би плачем...
Чи роки усі біди на мене зібрали, –
аж судомиць плече?..
Навалився на плечі за дні за хороші
ненависний тягар,
ледь бреду, підгинаюсь від грішної ноші,
хоч коня запрагай...
Є достатньо всього:
хватить людям на осуд,
як хватало на суд...
Донесу до кінця,
то не матиму зносу,

Тільки чи ж донесу?..

Ведучий: 23 жовтня 1990 року пише свій пророчий вірш «Скінчиться все в обшарпанім хліві».

Читець:

Скінчиться все в обшарпанім хліві,
де ще стоїть моє стареньке ліжко,
і виявиться, що були праві
всі ті, кого не підпускав я й близько.

Хай був колись і молодий, і здібний, –
минулому немає вороття... .

Якщо життю я зовсім непотрібний,
то чи ж потрібне і мені життя?

Ведучий: Але життя триває. З'являються нові вірші – єдина зброя поета у боротьбі за прискорення кінця ненависного режиму. Надають сили спогади про діда Якіма Тереховича, який був вчителем і поетом, займав активну життєву позицію.

Читець:

Слово на спомин

...Ти, діду, «бив та бив», але чого добився?

Щоб ти не калатав, без всякої вини
тебе на страту повели убивці.

Спочатку вб'ють тебе. Через дванадцять
літ

(Які ж роки залякані на ниці!)

весь творчий твій загал ясным вогнем

згорить –

у брата Василя, – бо хату спалять німці... .

Залишиться лише твоє ім'я

та декілька обпалених поезій,

та доля ще розшарпана моя,

чиє життя також завжди на лезі... .

Та пам'ять про тебе я завше збережу
(хоч творчості і не потрібно сховищ),
бо прізвище твоє я по житті ношу,
воно єднає нас:

Я – Терехович.

Ведучий: Знову і знову несе Леонід Терехович свої вірші до редакції районної газети, шукає шлях до однодумців у Щорсі і Чернігові. Несказанно радіє підтримці журналіста районки Марка Шпекторова, рухівки Олени Семененко, журналіста з Чернігова Павла Повода, редактора незалежної газети Чернігівщини «Громада» Віталія Москаленка, голови обласної спілки письменників Станіслава Реп'яха, який надихнув Тереховича писати українською, саме йому він присвячує вірш.

Читець:

С. Реп'яху

Я потопав в житейському багні...
Мій рятівник подав дрючок мені,
і я схопив, і з розпачу стогнав,
але поволі вилізав з багна.
Іще стою, вклоняючись багну,
іще свою поразку не збагну,
іще не можу випустити з рук
той самий, врятувавший мене, дрюк...
Не можу ще оговтатись ніяк
та втримуюсь від радісних подяк,
бо не проймає душу забуття:
цим дрючком били мене все життя.

Ведучий: Останній рік життя працював сторожем у місцевій школі. Худий, мовчазний, невисокого зросту, зі змореним обличчям, у заношеному одязі.

Читець:

До того ж не було ні справжнього притулку, ні рідної душі, ні співчуття у оточуючих, ні роботи – тільки нещодавно став сторожем.

Леоніда Тереховича не стало на 52 році життя 22 серпня 1992 року.

Читець:

Коли помру – це буде скоро, –
хай пам'ять в забуття не лине...
Можливо, хтось нап'ється з горя,
А хтось, можливо, смачно сплуне...

Чи пам'ятку якусь поставлять,
чи потанцюють на могилі, –
нехай знеславлять чи ославлять
ненависні мої та милі...

Чи викличу сльозу дівочу,
чи матюкне ровесник гидко, –
по смерті одного лиш хочу:
аби не позабували швидко.

Виконується «Арія» Йоганна Себастьяна Баха, скрипка.

Ведучий: Вірші читали учасники театрального колективу «Муза» Марія Кузавлева, Марія Аліфіренко, Оксана Медведьова, Ярина Стоббуненко, Анастасія Драча.

Музичний супровід на скрипці викладача ДМШ Надії Козієвої.

Ведучий: Запрошуємо вас ознайомитися з виставкою публікацій творів Леоніда Тереховича та матеріалів про нього «Моє життя – не крок в німій колонії» та вшанувати пам'ять поета покладанням квітів на його могилу та до пам'ятної дошки на будинку, в якому жив поет.

Бібліографія

Поезії Л. Тереховича

1. ЛЕОНІД Терехович [Буклет] / Сновська ЦБ. – Сновськ, 2017. – 1 арк.
2. ТЕРЕХОВИЧ Л. Добірка віршів / Леонід Терехович ; підгот. до друку Аркадій Натариус. – [б.м.], 2013. – 9 с.
3. ТЕРЕХОВИЧ Л. Свідомо став на муку : вибране / Леонід Терехович. – Чернігів, 1993. – 32 с.

Матеріали про нього

1. В НЕЛЮДСЬКИХ умовах zostались людьми // Промінь. – 2001. – 7 квіт. – С. 3.
2. ДЗЮБА С. Земляки серед гоголівських лауреатів 2017 року / Сергій Дзюба // Деснянська правда. – 2017. – 30 берез. – С. 8.
3. ДІД Леоніда Тереховича: про нього і його твори // Промінь Жовтня. – 1999. – 21 серп. – С. 2.
4. ІСАЧЕНКО М. Вічна пам'ять тобі, Леоніде / Марія Ісаченко // Промінь. – 2011. – 26 берез. – С. 4.
5. ІСАЧЕНКО М. Житель Ізраїлю – для визнання поета із Щорсівщини / Марія Ісаченко // Промінь. – 2009. – 28 листоп. – С. 2.

6. КАРАНДА Я. Леонід Терехович і золота поезія, народжена в обшарпанім хліві / Ярослав Каранда // Деснянська правда. – 2013. – 10 жовт. – С. 5.
7. КОМПАНЕЦЬ О. Пророчі слова – живі! І душу гріють... / Олена Компанець // Промінь. – 2017. – 26 серп. – С.4.
8. МАТЮХ В. Доля поета : спомин про брата / В. Матюх // Промінь жовтня. – 1993. – 21 серп. – С. 4.
9. МІРОШНИЧЕНКО О. Просто доля випала така... / Олег Мірошниченко // Промінь. – 2017. – 4 лют. – С. 4.
10. НАТАРІУС А. Репресовані земляки: Леонід Терехович / Аркадій Натариус // Сіверщина. – 2011. – 24 берез. – С.13.
11. ПОВОД П. Полювання на Леоніда Тереховича / Павло Повод, член Спілки журналістів України // Сіверщина. – 2013. – 18 лип.
12. РЕП'ЯХ С. Крок до Леоніда Тереховича / Станіслав Реп'ях // Сіверянський літопис. – 1995. – № 2. – С. 17–24.
13. САПОН В. Самітник із Кучинівки / Володимир Сапон // Деснянська правда. – 2011. – 24 берез.
14. СОЛОДОВНИК П. Все своє життя шукав справедливості / Павло Солодовник // Промінь. – 2012. – 1 верес. – С. 8.
15. СОЛОНІКОВА В. Нескорений / Вікторія Солонікова, бібліограф відділу краєзнавства ОУНБ ім. В. Г. Короленка // Літературний Чернігів. – 2017. – № 3. – С. 73–77.